

Архивски број: 08-425/4

_____ година

04-12-2024

Постапувајќи по претставката бр. 08-425/1 од 28.05.2024 година, поднесена од Здружение _____ за сторена дискриминација врз основа на етничка припадност во областа на јавно информирање и медиуми, Комисијата за спречување и заштита од дискриминација (во натамошниот текст: Комисијата) врз основа на член 27 став 1 од Законот за спречување и заштита од дискриминација („Службен весник на Република Северна Македонија“ бр. 258/2020), го донесе следното:

МИСЛЕЊЕ

НЕ СЕ УТВРДУВА ПОВИКУВАЊЕ, ПОТТИКНУВАЊЕ И ИНСТРУКЦИЈА ЗА ДИСКРИМИНАЦИЈА врз основа на потекло, национална или етничка припадност и религија или верско уверување во областа јавно информирање и медиуми од страна на _____

ОБРАЗЛОЖЕНИЕ

До Комисијата за спречување и заштита од дискриминација на ден 28.05.2024 година Здружение _____ поднесе претставка бр. 08-425/1. Во претставката подносителот тврди дека е сторено повикување, поттикнување и инструкција за дискриминација по основ на потекло, национална и етничка припадност, религија или верско уверување во областа на јавно информирање и медиуми од страна на лицето _____ со нејзина објава на содржина од нејзин личен профил на социјалната мрежа „FACEBOOK“.

Имено, во претставката се наведува дека лицето _____ на 25.05.2024 година, од нејзиниот личен профил на социјалната мрежа „FACEBOOK“ направила објава на текст – статус со дискриминирачки и вознемирувачки пишан материјал, кој промовира омраза против група, врз основа на потекло, национална и етничка припадност, религија или верско уверување, односно споделила репрезентација на видео на кое се гледа свеченост организирана за Шампионскиот поход на Манчестер Сити и признанијата за најдобрите во Премиер лигата во Англија, на кој настан се гледа употребата на израелското знаме, национален симбол, на погрден начин - ѕвездата на Давид централен симбол на јудаизмот заменет со погрдни емоџи во вид на измет, кое е навреда за еврејската вера и нејзините следбеници, а во контекст на војната меѓу Израел и Хамас, кои на 7 октомври 2023 година, милитантите на исламистичкиот Хамас изненадувачки упаднаа во Израел и во

масакри и ракетни напади убија над 1.000 луѓе, а на кое споделено видео - видно се гледа како е напишан текст: „Pep Guardiola refuses to shake Israeli leader’s hand! Respect! The best coach in football history“. Во објавата пријавената напишала и текст Пер и (емоци) во вид на срце, поддршка и знаме на Палестина. Според подносителот, со таквата репрезентација во вид на видео се помага, промовира, поттикнува идеја и теорија со која се шири омраза, дискриминација или насилство, а на таквата објава пријавената имала околу 120 реакции, 3 споделувања и 1 коментар, со што се поттикнува дискриминација врз основа на потекло, национална и етничка припадност, религија или верско уверување. Подносителот образложува зошто таквата објава се смета како дискриминација поради етничка припадност, националност и вероисповед, односно дека има дискриминација поради етничка припадност и националност поради Употребата на израелското знаме на понижувачки начин, како национален симбол, се толкува како напад на националноста и етничката припадност на евреите ширум светот. Дополнително, поради вероисповед има бидејќи давидовата ѕвезда е централен симбол на јудаизмот, па нејзината замена со измет се толкува како удар на верата на евреите. Понатаму, подносителот наведува дека употребата на понижувачки симболи кон евреите од страна на професорка на факултет, може да има негативни последици за нејзините студенти-евреи. Според подносителот, тоа може да ги повреди чувствата на студентите и да ги изложи на психолошки притисок и потешкотии. Покрај тоа, употребата на понижувачки симболи може да создаде атмосфера на неприфаќање и непочитување кон еврејската заедница, што може да влијае на академската и социјалната интеграција кај младите студенти. Подносителот истакнува „Она што е особено важно и го гледаме во моментов на универзитетите во САД, професорите дозволија студентите-евреи да бидат мета на напади и од останатите студенти, со нивно директно поттикнување или премолчување на овие настани. Во однос на третманот кон студентите-евреи, поради употребата на понижувачки симболи кон оваа заедница, важно е да се провери дали ова се одразува кон односот со студентите-евреи. Професорката би можело да има нееднаков третман кон овие студенти, што може да се изрази преку намалена поддршка, негативни оценки или исклучување од активности. Затоа, е важно да се разбере дека употребата на понижувачки симболи за било која етничка група, од страна на универзитетски професор, може да има сериозни последици, и важно да се преземат соодветни мерки за заштита на студентите и создавање на инклузивна и почитувачка образовна средина. И покрај поуките што треба да се извлечат од вакви ужасни настани, еврејските заедници и денеска се мета на антисемитизам, во појавни облици како што се теории на заговор па се до реторика на нетолеранција. Многу често, таквата нетолеранција може да прерасне во антисемитски кривични дела од омраза, вклучително и насилни напади врз Евреите. Ефектот од тие кривични дела може да создаде страв кај луѓето во општеството со еврејско потекло да присуствуваат на верски обреди, да носат верска облека или симболи, или да се воздржуваат од јавно претставување како Евреи во нивниот културен или за верски идентитет. Заканите од антисемитските кривични дела од омраза може дури и да ги присилат Евреите да емигрираат. Антисемитизмот ги засега не само Евреите, туку и општеството во целина. Неговото постоење, исто така, посочува

на поголеми трендови на нетолеранција кон други групи, и секој поединец има своја улога во сузбивањето на оваа и сите облици на нетолеранција.“. Понатаму, подносителот наведува дека во врска со пријавената и нејзините предрасуди мотивирани од пристрасност, неодамна на својот профил на социјалната мрежа „FACEBOOK“ исто така споделила и напишала:

„На 30-иот роденден на моја на 28 мај, три европски држави формално ќе ја признаат Палестина како држава!!! Респект за Ирска, Шпанија и Норвешка! (Се придружуваат на околу 130-тина други земји во светот - но значајни заради европскиот/западниот бекграунд).

From the river to the sea, Palestine is going to be FREE!

PS Патем, од 7 октомври до денес убиени се 15 илјади деца во Газа! Тие немаа право ни на живот а камо ли на држава!“.

Во однос на таквата објава, подносителот истакнува дека слоганот „From the river to the sea, Palestine is going to be FREE, или Од реката до морето, Палестина ќе биде слободна“, се гледа како повик за уништување на Израел и како антисемитски израз, за што наведува примери, односно го истакнува следното: „Во врска со Соединетите Американски Држави, заедно со некои други земји, во последните години започнаа да го сметаат слоганот „From the river to the sea, Palestine is going to be free“ како антисемитски, бидејќи овој слоган се користи од страна на групи или индивидуи кои пропагираат за уништување на државата Израел. Изразот „од реката до морето“ ја подразбира целокупната територија на Израел, а не само палестинските територии. Употребата на овој израз подразбира уништување на Израел како држава во целост на нејзината територија, и нејзина замена со палестинска држава, со што се одрекува правото на Израел да постои. Исто така, разгледувањето на слоганите подлабоко, се случува како резултат на протестите поради војната, кои се претворија во насилни, со повикување за уништување на израелската држава, заедно со истребување на сите евреи.“. Подносителот истакнува „За насилноста на протестите сведочат организираните напади кон студентите-евреи, забраната за влез во универзитетите, како и податоците кои покажуваат пораст од 388%, на антисемитски инциденти во САД помеѓу 7-ми и 23-ти октомври 2023 година. Исто така, полицијата во Лондон изјави дека е забележан пораст од 1,353%, на антисемитски напади тој месец во споредба со истиот месец минатата година. Вакви статистики имаат извадено повеќе европски земји.“. Понатаму во претставката подносителот истакнува наводи во однос на бројот на жртви во Газа, односно нивната веродостојност, како и тоа дека ХАМАС е терористичка организација, која како таква е препознаена од повеќе држави. Подносителот наведува дека со таквите објави, пријавената согласно одредбите од Законот за спречување и заштита од дискриминација сторила потешок облик на дискриминација, односно сторила повеќекратна дискриминација, односно сторила повикување, поттикнување и инструкција за дискриминација врз група на лица.

Кон претставката приложени се интернет врски – линкови до објавите на пријавената:
<https://www.facebook.com/> /posts/pfbidOvxX7chssWWQY39ydytQY Ya YTsx1HRP8ZJ85EJDPLridx48GBtpxhEsuJCa4sWmFsl a На која пенре3eHtauvja и

https://www.facebook.com/qP6maA4MsLcJe9AxQPecWLjTvWYiqJUhdY_Rkfdhd3W4UgqmyxTsis/PI ; како и хартиени копии од направените објави на личниот профил на пријавената

Од страна на лицето _____, а врз основа на доставено Барање бр. 08-425/2 на Комисијата за произнесување по наводите во претставката, на 15.07.2024 година е доставен одговор-изјаснување. Во одговорот таа наведува дека претставката од подносителот е небулозна и дека се доведува во прашање надлежноста на Комисијата и постоењето на делото за кое се товари во конкретниот случај. Имено, таа истакнува „Прво, се чини дека подносителот на претставката ја турка Комисијата во инволвирање и анализа на еден од најсложените и најтрауматични конфликти во денешнината - израелско-палестинскиот конфликт. Се поставува прашање како може ова тело да се произнесува по однос на став и мислење на македонски граѓанин за прашање од меѓународната безбедност, за кое веќе дејствува Судот на правдата на ООН, бројни меѓународни хуманитарни организации, меѓународни тела за заштита на човековите права итн. Како

кој што со децении предава _____ се разбира дека покажувам голем интерес кон случувања кои ја доведуваат во прашање постоењето на цивилизацијата. По прашања на геноцид и екстремизација на луѓе по етничко и верско потекло, се мобилизирани многу луѓе ширум светот. Без да навлегувам непотребно во елаборација на меѓународниот спор за кој веќе обвиненија издаде и Меѓународниот кривичен суд само ќе укажам дека неговото потекло се следи од далечната 1948 година, од кога Палестина е окупирана територија. Ужасниот чин што се случи на 7 октомври 2023 година беше само тригер за ескалација на истиот. До денес (според реномираниот научен часопис Лансет <https://www.thelancet.com/journals/lancet/article/PIIS01406736i.24\01169.3/fulltext>), бројката на загинати достигнува преку 36.000 цивили од кои 26.000 се деца - сите од палестинско потекло. Ова претставува околу 8 отсто од популацијата на Газа од пред 7 октомври 2023 година. За историјатот и бекграундот на овој конфликт би можела да понудам бројни научни книги, статии, извештаи на меѓународни тела и резолуции на ООН, но мислам дека така само непотребно би ја оптоварила Вашата работа. Накусо, ценам дека Комисијата не може да одлучува меродавно за ставови искажани по однос на меѓународен конфликт за кој се спори целата меѓународна јавност, вклучително и меѓународни судски инстанции. Јас, како професор кој добро ја познава оваа материја, а и како интелектуалец кој редовно коментира домашни и меѓународни настани, имам право да се произнесам, дури и кога моите ставови не им се допаѓаат на одредени кругови. Јас само ја користам слободата на мисла, говор и академско творење согласно сите меѓународни и домашни норми.“. Понатаму, таа истакнува „подносителот како „доказ“ за мојата наводна дискриминаторска дејност на социјалните мрежи издвоил две објави на Фејсбук. Не е точно дека со некоја од нив повикувам, поттикнувам или давам инструкција за дискриминација врз основа на потекло, национална и етничка припадност, религија или верско уверување. Едната е само споделување на видео на кое се гледа како познатиот фудбалски тренер Пеп Гвардиола одбива да се ракува со

претставник на израелската држава. Притоа, во мојот пост, односно коментар на споделеното видео кое беше вирално во стетски рамки е во вид на емотикони, без никакви додавки или навреди. (За волја на вистината, подоцна факт-чекерите на Мета додале само ознака дека бекграундот на случајот може да не биде веродостоен. Под мојот пост нема никаков говор на омраза од тие што ме следат.) Подносителот на претставката ми импутира дискриминирање на студенти од еврејско потекло, но не е јасно на кој начин е извршена дискриминација врз моите студенти (што ми се импутира во наводите од претставката). Моите студенти не ги ни делаам ниту препознавам по некакви обележја, бидејќи од нивните индекси ми е познато само државјанството. Да имало таков случај, досега сигурно ќе бил пријавен пред надлежните на Универзитетот или на друго соодветно место. Дури и подносителот е свесен дека дело не постои, па вели дека: „треба да се провери дали ова се одразува кон односот со студентите-евреи“ (правописните грешки се од подносителот). Затоа, ваквите тврдења ги отфрлам со индигнација и ги сметам за инсинуации без никаква поткрепа. Интересно е што поднесувачот постојано се повикува на случаи од универзитети на САД - без притоа да направи две дистинкции. Првата е дека огромен број студенти со еврејско потекло застапаа против политиката на државата Израел и се заложиле за палестинска држава (за што лесно можам да најдам бројни примери). Второ, подносителот не разликува еврејство (еврејско потекло) од припадност/државјанство на Израел (а уште помалку опозиција на владината воена кампања и власта во Тел Авив, затоа што бројот на млади Израелци кои одбиваат да служат воен рок и војуваат против своите сограѓани Палестинци не е мал. И за ова постојат докази, но не сакам да ве оптоварувам со нешто што не е во Вашиот опсег на работа.) Трето, и Евреите и Арапите во Израел се со семитско потекло. Со моите студенти на соодветните предмети го изучуваме и анализираме и овој конфликт (меѓу другите) во сета негова сложеност, историски бекграунд и врз основа на научна литература. Интересно е што дел од таа литература е напишана од автори со еврејско потекло. Првенствено го споменувам најеминентниот професор по меѓународно право, Ричард Фолк (на пример неговата книга, Richard Falk, Palestine's Horizon. Toward a Just Peace, Pluto Press, 2017, <https://www.plutobooks.com/9780745399744/palestines-horizon/>), но тука се и бројните трудови на Илон Папе, Мико Пелед и Ноам Чомски.“ Во врска со нејзината втора објава, таа во одговорот истакнува „Вториот пост се однесува на поздравување на фактот што три европски држави (Ирска, Шпанија и Норвешка, т.е. две членки на ЕУ и две членки на НАТО) ја признаа државата Палестина. Набргу им се придружи и Словенија, членка и на НАТО и на ЕУ. Покрај нив, се разбира, вакви признавања Палестина (која има посматрачки статус во ООН) доби од уште преку 130 држави. Во овој пост ми се забележува користење на слоган (Palestine will be free, from the river to the sea), а подносителот се повикува на САД кои го сметале за антисемитски и за повик на уништување на Израел, што е политичка констатација и толкување. Освен тоа, ваквото толкување е чиста невестина, бидејќи слоганот се однесува на територијата на окупираната Палестина која што е призната како таква со резолуцијата на ООН. Тоа што во продолжение, се впуштил во анализа на една палестинска организација (Хамас) зборува повторно за инсинуација, бидејќи во ниту еден од моите

постови јас не ја споменувам ниту давам поддршка на оваа организација. Така, ми се импутира чиста лага и клевета, бидејќи ниту во двете наведени Фејсбук објави, ниту пак во колумна, јавен настап или статус на социјална мрежа не сум дала ниту поддршка на Хамас како организација, ниту на чинот од 7 октомври. Освен тоа, јас сум еден од потписниците на Декларацијата за глобалната совест, иницирана од професорите Ахмет Давутоглу и Ричард Фолк, а текстот и мојот потпис (под бр. 61) можете да ги најдете на следниот линк <https://globalconscience.net/en>, а активностите на оваа група врвни светски интелектуалци во која припаѓам може да се најде и на X/поранешен Твитер (<https://twitter.com/GlobConscrenc>). Накусо, мојата повеќемесечна јавна ангажираност и емпатија со жртвите на геноцидните политики на една држава врз население кое живее под окупација и тоа во нејзините внатрешни граници (во случајов, Палестинците) е евидентна и во ТВ настапи, колумни, научни трудови и статии. Емпатијата за страдањето без преседан во историјата на модерниот свет не значи дискриминација или говор на омраза кон еден цел народ и неговите припадници. Како што на јавноста и е познато, ова прашање заземаше централна позиција и во мојата кампања за време на претседателските избори, поради поврзаноста со надлежностите на претседателот на Републиката во надворешната политика. Во повеќе прилики настапував и со носење на кефија (традиционална палестинска шамија) во знак на емпатија и солидарност во борбата против геноцидот врз цивилите на Газа. Ова го наспоменувам од причина што подносителот како извршен директор на [име], е член на една политичка партија (Твоја), односно бил политички активен за време на изборите. Тоа ми дава основа за сомневање дека анимозитетот покажан во претставката може да се смета и за политички мотивиран и необјективен. Освен тоа, на социјалните мрежи, извршниот директор [име] твorenо ја поддржува израелската политика што може да се толкува (по истата искривена логика) дека е дискриминаторно однесување и дејствување кон Палестинците. Интересно е што во почетокот на претставката подносителот ме опишува во својство на претседателски кандидат на [име] ико претставката е поднесена на 28 мај 2024, односно во време кога изборите веќе беа одамна завршени. Дури и посочените постови за кои неосновано се тврди дека се дискриминаторни се од период во кој јас не сум политички активна (патем, јас не сум член на политичката партија [име] што е и нерелевантно, но подносителот оперира со погрешни претпоставки).“

На крајот таа наведува дека во македонското општество нема примери на насилства во врска со случувањата во Газа, а нема ниту мировни протести, па оттука истакнува дека не е јасно кого и како таа дискриминирала. Посочува, дека надлежноста на Комисијата се протега врз случувањата во земјата, а не на сложени конфликти од меѓународната геополитичка сцена, па очекува претставката на подносителот да биде отфрлена поради ненадлежност на Комисијата и како неоснована заради неисполнување на обележјата на делото кое и се товари.

Согласно член 5 од Законот за спречување и заштита од дискриминација, се забранува секоја дискриминација врз основа на раса, боја на кожа, потекло национална или етничка припадност, пол, род, сексуална ориентација, родов идентитет, припадност на маргинализирана група, јазик, државјанство, социјално потекло, образование, религија или верско уверување, политичко уверување, друго уверување, попреченост, возраст, семејна или брачна состојба, имотен статус, здравствена состојба, лично својство и општествен статус или која било друга основа.

Дискриминација согласно член 6 од Законот за спречување и заштита од дискриминација, претставува секое разликување, исклучување, ограничување или давање првенство што се заснова на дискриминаторска основа, со сторување или несторување, што имаат за цел или резултат спречување, ограничување, признавање, уживање или остварување на правата и слободите на одредено лице или група на еднаква основа со други.

Понатаму, согласно член 9 од Законот за спречување и заштита од дискриминација, повикување, поттикнување и инструкција за дискриминација е секоја активност со која посредно или непосредно се повикува, охрабрува, дава упатства или поттикнува да се изврши дискриминација врз дискриминаторска основа.

Согласно член 10 од наведениот Закон, вознемирување е секое несакано постапување кон лице или група лица врз дискриминаторски основи што има за цел или последица, повреда на достоинството или создавање на заканувачка, непријателска, понижувачка или застрашувачка средина, пристап или практика.

Комисијата ценејќи ги наводите во претставката на подносителот утврди дека со објавената содржина не е сторена дискриминација, односно повикување, поттикнување и инструкција за дискриминација врз основа на потекло национална и етничка припадност и религија или верско уверување.

Имено, Комисијата анализирајќи ја содржината на објавените текстови - статуси утврди дека истите претставуваат искажано критичко мислење и став во контекст на одреден глобален настан. Објавите имплицитно се однесуваат на одреден настан - воен конфликт, кој како такви претставуваат сопствен став и мислење во форма на вредносна проценка на авторот како негово субјективно гледање и разбирање на одредени факти и околности поврзани со настанот. За Комисијата предметните објави согласно својата содржина и форма, немаат за цел повикување или поттикнување на дискриминација, ниту пак јасно ја истакнуваат намерата на авторот за истото. Во содржината на објавите не постојат елементи на посредно или непосредно повикување, охрабрување и давање упатства за извршување на дискриминација. Комплементарно на тоа, Комисијата го ценеше фактот дека личниот профил го следат околу 24 илјади следбеници, но исто така ја ценеше и содржината на коментарите под објавите, видно од кои не може да се утврди постоење на коментари од трети лица со вознемирувачка или дискриминаторска содржина како резултат на повикување или поттикнување на дискриминација. Оттука, Комисијата смета дека нема воспоставена причинско-последична врска, односно не може да се смета дека објавата, ги поттикнува нејзините следбеници да оставаат коментари со вознемирувачка содржина. Комисијата истакнува дека секој има право, особено во вакви меѓународни

конфликти, со многу цивилни жртви, што е и предмет на јавна дискусија на меѓународната сцена, да даде поддршка за лицата кои страдаат од овие конфликти.

Следствено, Комисијата ценеше дека таквите објави се во согласност со слободата на изразување. Во таа насока, при носењето на мислењето, Комисијата во предвид ја имаше слободата на изразување, во смисла на член 16 од Уставот на РСМ („Службен весник на РМ“ бр. 1/1992; 31/1998; 91/2001; 84/2003; 107/2005; 3/2009; 13/2009; 49/2011 и 6/2019), со кој се гарантира слободата на уверувањето, совеста, мислата и јавното изразување на мислата, како и слободата на говорот, јавниот настап, јавното информирање и слободното основање на институции за јавно информирање, а цензурата е забранета.

Дополнително на тоа и членот 10 од Европската конвенција за заштита на човековите права, кој гласи:

1. Секој човек има право на слобода на изразувањето. Ова право ги опфаќа слободата на мислење и слободата на примање и пренесување информации или идеи, без мешање на јавната власт и без оглед на границите. Овој член не ги спречува државите, на претпријатијата за радио, филм и телевизија да им наметнуваат режим на дозволи за работа.

2. Остварувањето на овие слободи, коешто вклучува обврски и одговорности, може да биде под одредени формалности, услови, ограничувања и санкции предвидени со закон, кои во едно демократско општество претставуваат мерки неопходни за државната безбедност, територијалниот интегритет и јавната безбедност, заштитата на редот и спречувањето на нереди и злосторства, заштитата на здравјето или моралот, угледот или правата на другите, за спречување на ширењето на доверливи информации или за зачувување на авторитетот и непристрасноста на судството.

Имено во таа смисла, Комисијата во предвид ја зеде и судската пракса на Европскиот суд за човекови права, односно случајот „Savva Terentyev v. Russia 10692/09“.

Во конкретниот случај Европскиот суд, се осврнал на праксата на домашните судови при оценување на определена изјава, односно коментар за кој жалителот бил санкциониран. Имено, Европскиот суд забележува дека домашните судови во однос на таквата изјава, се фокусирале на природата на формулацијата на изјавувачот, лимитирајќи ги своите наоди на формата и тонот на говорот, додека не се обиделе да ја анализираат спорната изјава во контекст на релевантна дискусија и притоа да откријат која идеја се сакало да се пренесе. Според Европскиот суд, исходот на определен случај, повеќе зависи од меѓусебната зависност, односно поврзаност на различните фактори, отколку земањето во предвид на секој од нив засебно. Врз основа на таквиот принцип, Европскиот суд го ценел конкретниот случај, со посебно внимание на природата и формулацијата на оспорената изјава, во кој контекст е објавена, потенцијалот да води до штетни последици и причините кои го оправдуваат ограничувањето на истата.

Оттука, Европскиот суд утврдил дека при утврдувањето на фактичката состојба домашните судови не ги земале во предвид сите релевантни факти и околности, па следствено на тоа нивното образложение не може да се смета за релевантно и доволно за да се оправда попречувањето на слободата на изразување на жалителот.

Исто така, Судот во неколку наврати, односно судски случаи ја има нагласено важноста на членот 10 од ЕКЧП, дека истиот е применлив не само за „информации“ или „идеи“ кои се поволно примени или се сметаат за ненавредливи, но и на оние што навредуваат, шокираат или вознемируваат, бидејќи такви се потребите на плурализмот, толеранцијата и широкоумноста без кои нема „демократско општество“ („Handyside v. the United Kingdom, Observer and Guardian v. the United Kingdom итн.).

Во согласност со таквата пракса, Комисијата ги ценеше сите факти и околности, кои како такви ја определуваат природата на направените објави, во кој контекст истите се објавени, смислата на идејата на објавите, како и дали истите резултираат со штетни последици.

Согласно горенаведеното, Комисијата одлучи како и во диспозитивот на мислењето.

Комисија за спречување и заштита од
дискриминација
Претседател,
Лимко Бејзароски

Доставено до:

- 1.
- 2.
3. Архива на Комисијата